

Kolejność działań redukujących ryzyko zawodowe

Zagrożeniami dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników w miejscu pracy lub powodowanymi przez czynności związane z pracą należy zarządzać w odpowiedni sposób, tak aby wyeliminować lub zminimalizować ryzyko zawodowe. Wiele czynności wykonywanych w pracy stanowi potencjalne zagrożenie ze względu na jej charakter lub substancje używane bądź wytwarzane podczas niej. Dlatego bardzo ważne – i nierzadko wymagane na mocy przepisów – jest usuwanie tego typu zagrożeń przez pracodawców.

Doraźne podejście do redukcji ryzyka lub ograniczenia narażenia na wykryte zagrożenia może być nieskuteczne, droższe niż to konieczne i może w rzeczywistości stwarzać większe zagrożenie dla pracowników lub innych osób znajdujących się w pobliżu. Aby zachęcić do redukcji ryzyka zawodowego i narażenia na substancje niebezpieczne, dyrektywa Rady Europejskiej 89/391/EWG „w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy” ustanawia podstawowe zasady dotyczące ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników w każdym aspekcie związanym z ich pracą.^[1] Mają one na celu wyeliminowanie lub zmniejszenie ryzyka wypadków i chorób zawodowych w sposób strukturalny i hierarchiczny. Kluczowe zasady obejmują a) zastąpienie substancji niebezpiecznych substancjami mniej niebezpiecznymi lub innymi niż niebezpieczne oraz b) zastosowanie środków ochrony zbiorowej zamiast indywidualnych środków ochrony pracowników. Dalsze środki i działania zaradcze mogą być również wymagane, gdy pracownicy są narażeni na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych.^[2]

Tworzenie bezpiecznego środowiska pracy to również korzyści pod innym względem – nie tylko dzięki ochronie bardzo cennego zasobu, jakim jest siła robocza – bo zdrowie pracowników to również mniejsza absencja i potencjalne roszczenia, większa produktywność oraz bardziej wydajne i skuteczne praktyki. Eliminacja zagrożeń i ryzyka możliwie jak najwcześniej jest najlepszym sposobem zapobiegania narażeniu zawodowemu i urazom. Wdrożenie nowych procesów, które albo nie stwarzają zagrożeń, albo zaradzają tym zagrożeniom u źródła, wraz z wykorzystaniem bezpieczniejszych materiałów, mogą skutkować zmniejszeniem narażenia pracowników i mniejszym kosztem usuwania odpadów. Inaczej mówiąc, jest to inwestycja w proces, a nie środki mające na celu usunięcie zanieczyszczeń z miejsca pracy, gdy już powstaną. Zmniejsza to zależność od indywidualnych środków ochrony, takich jak szelki bezpieczeństwa, sprzęt do ochrony układu oddechowego, ochronniki słuchu itp. Może również przynieść oszczędności.

Kolejność działań redukujących ryzyko zawodowe jest przedstawiona graficznie na rysunku 1 (na następnej stronie). W zarządzaniu ryzykiem zawodowym można zastosować pięć podstawowych działań ograniczających to ryzyko, przy czym działania pokazane wyżej są uważane za bardziej skuteczne, a zatem bardziej chroniące niż te znajdujące się niżej, co oznacza, że zawsze należy zaczynać od góry. Przestrzeganie tej hierarchii prowadzi do wdrażania systemów z natury rzeczy bezpieczniejszych, w których ryzyko choroby lub urazu jest zmniejszone. Każdy stopień w tej hierarchii powinien być rozpatrzony w kolejności, począwszy od eliminacji, a skończywszy na użyciu środków ochrony indywidualnej (ŚOI). Często potrzeba więcej niż jednego działania, aby osiągnąć odpowiednią i skuteczną kontrolę.

ŚOI powinny być używane tylko wtedy, gdy inne działania ograniczające ryzyko zawodowe nie mogą być wdrożone lub będąc wdrożone, nie zapewniają wystarczającej redukcji ryzyka zawodowego do bezpiecznego poziomu, tj. gdy podjęto wszystkie inne racjonalnie wykonalne środki, aby zapobiec lub kontrolować zagrożenie.

Rysunek 1 – Kolejność działań redukujących ryzyko zawodowe

Eliminacja

Ten krok skupia się na wyeliminowaniu, czyli całkowitym usunięciu zagrożenia. Idealnie byłoby zapobiegać poprzez takie projektowanie użycia procesu lub aplikacji, która generuje zagrożenie, aby zagrożenia były eliminowane automatycznie – na przykład okna w nowym projekcie budowlanym, które są samoczyszczące lub mogą być czyszczone od wewnątrz. Chociaż ten krok może być trudny do wdrożenia w istniejących procesach, należy to wziąć pod uwagę podczas modernizacji i zmiany procesu lub wyposażenia.

Zastąpienie

Na tym etapie przyjrzyjmy się materiałom używanym w procesie i rozważmy, czy istnieje odpowiednia alternatywa, która jest bezpieczniejsza – tj. alternatywa, która albo nie stanowi zagrożenia dla zdrowia, albo ogranicza potencjalne narażenie, na przykład użycie granulek lub pasty zamiast proszków w celu zminimalizowania pyłu unoszącego się w powietrzu, lub użycie mniej lotnych rozpuszczalników.

Metody techniczne

Na tym etapie bada się, jakie metody techniczne można zastosować w istniejących procesach, zastosowaniach lub obiektach, aby zmniejszyć narażenie na zagrożenie u źródła, zanim stworzy ono zagrożenie dla pracowników – na przykład przez wdychanie lub narażenie skóry na niebezpieczne substancje, głośny hałas lub brak poręczy zapobiegających przed dostępem do potencjalnie niebezpiecznych miejsc, takich jak balkony lub atyki dachowe.

Lokalna wentylacja wywiewna, jeśli jest dobrze zaprojektowana, konserwowana i prawidłowo używana, może być bardzo skuteczna w zmniejszaniu narażenia na niebezpieczne substancje. Systemy, które są niezależne od interakcji pracowników, tzn. takie, które uruchamiają się automatycznie wraz z procesem i nie wymagają działań ze strony pracownika, mogą zapewniać większą niezawodność. Inne inżynierskie działania ograniczające ryzyko zawodowe mogą obejmować odpylanie wbudowane w narzędziach, w celu usunięcia zanieczyszczenia powietrza jak najbliższe źródła, oraz techniki ograniczania zapylenia, takie jak rozpylanie wody podczas cięcia kamienia.

Izolacja procesu, stosowanie technik tłumienia drgań i materiałów pochłaniających dźwięk mogą skutecznie zmniejszyć potencjalne narażenie na niebezpieczne poziomy hałas, zmniejszając zależność od stosowania środków ochrony słuchu.

Metody administracyjne

Ostatnim zbiorowym działaniem ograniczającym ryzyko zawodowe, przed zastosowaniem środków ochrony indywidualnej, są metody administracyjne. Chociaż stanowią one zbiorowe działania, to czasami, jak na przykład w przypadku oznakowań bezpieczeństwa, wymagają indywidualnego przestrzegania tych działań i do pewnego stopnia zależą od kultury przestrzegania bezpieczeństwa przez pracowników. Rotacja i wprowadzenie stref ŚOI skróci czas narażenia pracowników na niebezpieczne substancje. Inne działania ograniczające ryzyko zawodowe obejmują bezpieczne obchodzenie się z materiałami, szkolenie pracowników i ogólnie dobre praktyki w zakresie utrzymywania porządku.

Środki Ochrony Indywidualnej (ŚOI)

Jedną z korzyści, która ma zastosowanie do wszystkich poprzednich działań redukujących ryzyko zawodowe, jest to, że zapewniają one ochronę zbiorową, tzn. chronią nie tylko pojedynczego pracownika. Jednak, jak to często bywa, w uzupełnieniu do innych działań nadal może być wymagane wyposażenie pracowników w środki ochrony indywidualnej (ŚOI). ŚOI, jak sama nazwa wskazuje, będą chronić tylko pojedynczego użytkownika, a stopień tej ochrony zależy od wielu czynników.

Środki ochrony indywidualnej, takie jak sprzęt do ochrony układu oddechowego, ochrona słuchu i oczu oraz szelki bezpieczeństwa, są klasyfikowane jako najmniej skuteczne i niezawodne działania redukujące ryzyko zawodowe. Skuteczność środków ochrony indywidualnej zależy od tego, czy pracodawca przeprowadził odpowiednią i wystarczającą ocenę ryzyka*, od prawidłowego doboru odpowiednich środków ochrony indywidualnej (na podstawie wyników oceny ryzyka), a także prawidłowego użytkowania, pielęgnacji i konserwacji ŚOI (znaczenie mają też odpowiednie szkolenia i nadzór) – ten proces nazywany jest programem ŚOI. Bez wdrożenia skutecznego programu ŚOI zawsze będzie istnieć możliwość narażenia użytkowników tych środków ochrony na zagrożenia.

Program ŚOI

Zarządzanie programem ŚOI ma zatem kluczowe znaczenie dla skuteczności ŚOI w ochronie pracowników. W niektórych krajach obowiązują przepisy, które wymagają wyznaczenia administratora do zarządzania wdrażaniem i realizacją programu ŚOI. Niezależnie od tego, czy jest to wymagane przepisami, dobrą praktyką jest wyznaczenie osoby do wdrożenia i zarządzania programem ŚOI. Ostatecznie to pracodawca jest odpowiedzialny za cały program ŚOI, ale jasne określenie ról i obowiązków osób zaangażowanych pomoże zapewnić przejrzystą strukturę, tak aby wszelkie problemy, które pojawiają się w związku z używaniem środków ochrony indywidualnej, np. potrzeba dodatkowego szkolenia lub raportowania uszkodzonych elementów, były niezwłocznie podnoszone i podejmowane. Wszystkie osoby zaangażowane w program ŚOI powinny posiadać kompetencje w zakresie swoich obowiązków w ramach tego programu.

Pięciostopniowa ocena ryzyka zawodowego:

- 1 Zidentyfikuj wszystkie występujące zagrożenia
- 2 Zidentyfikuj, kto może zostać poszkodowany i jak
- 3 Oceń potencjalne ryzyko wynikające z zagrożeń i zdecyduj o wprowadzeniu działań redukujących ryzyko zawodowe
- 4 Zapisz wnioski i wprowadź działania redukujące ryzyko zawodowe
- 5 Dokonaj przeglądu oceny ryzyka zawodowego w odpowiednich odstępach czasu lub gdy nastąpi zmiana w procesie lub zastosowaniu

Elementami programu ŚOI są:

- a) Role i obowiązki
- b) Wdrażanie programu ŚOI
- c) Ocena ryzyka zawodowego
- d) Procedury doboru
- e) Ocena medyczna
- f) Testowanie dopasowania
- g) Szkolenie
- h) Użytkowanie ŚOI
- i) Procedury konserwacji ŚOI
- j) Przechowywanie ŚOI
- k) Przegląd programu
- l) Dokumentacja

Kiedy może być wymagane użycie ŚOI?

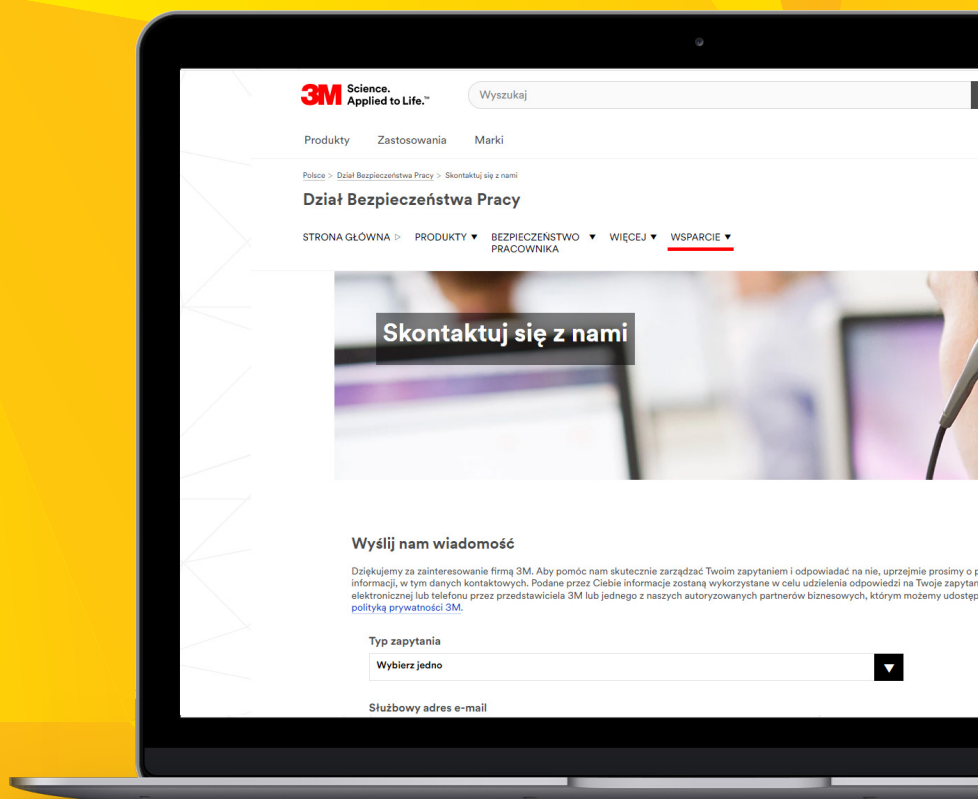
Stosowanie ŚOI może być potrzebne w różnych scenariuszach i sytuacjach w miejscu pracy, w tym:

- Gdy istnieje ryzyko narażenia na niebezpieczną substancję w powietrzu lub hałas, nawet po wdrożeniu wszystkich innych możliwych działań redukujących ryzyko zawodowe
- Podczas instalowania, konserwacji lub wdrażania innych działań redukujących
- Podczas pracy awaryjnej lub braku innych działań redukujących
- Gdy wdrożenie innych działań redukujących nie jest racjonalnie wykonalne
- Do zadań krótkoterminowych, sporadycznych lub jednorazowych, w przypadku których inne działania redukujące nie są praktycznie możliwe do zastosowania

Materiały pomocnicze

1. Dyrektywa 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31989L0391>
2. Dyrektywa 2004/37/KE Parlamentu Europejskiego i Rady (29 kwietnia 2004 r.) w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagenów podczas pracy. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02004L0037-20180116>

Aby uzyskać porady i wsparcie związane z wdrożeniem testu dopasowania, należy skontaktować się z lokalnym przedstawicielem 3M.

3M Dział Bezpieczeństwa Pracy

3M Poland
Aleja Katowicka 117
05-830 Nadarzyn
Telefon: +48 22 739 60 00
www.3m.pl/bhp

Prosimy poddać recyklingowi. ©3M 2022. 3M to zastrzeżony znak towarowy firmy 3M. Wszelkie prawa zastrzeżone. OMG293832.

